
sAMkhyatattvapradIpaH

ஸாங்க்²யதத்த்வப்ரதீ³ப:

Document Information

Text title : sAMkhyatattvapradIpa

File name : sAMkhyatattvapradIpa.itx

Category : major_works

Location : doc_z_misc_major_works

Transliterated by : Dhaval Patel drdhaval2785 at gmail.com

Proofread by : Dhaval Patel drdhaval2785 at gmail.com

Source : sAnkhyasaNgrahaH 1918

Latest update : September 15, 2014

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

ஸாங்க்யதத்த்வப்ரதீப:

ஸ்ரீகணேசாய நம: |

ப்ரக்ரு³திம் புருஷம் ஸூத்³த⁴ம் ப்ரணிபத்ய ப்ரணீயதே |
ப்ரதீ³ப: ஸாங்க்யதத்த்வஸ்ய பரோபக்ரு³தயே மயா ||

இஹ க²லு ப்ரவாஹவித்⁴வஸ்தோத்தரணோபாயா இவ
ஸாங்க்யதந்த்ராத்யநபரிஸ்ரமாலஸாஸ்தத்ப்ரக்ரியாஜ்ஞாநதரீவிஹீநா:
ஸப்³தோ³த³தா⁴வநந்யாவலம்ப³நா: ஸீத³ந்தி தத்தரணோபாய:
ஸகலஸாங்க்யப்ரக்ரியாத்³யோதகோ ப³ஹ்வர்தோ²ஸ்பாக்ஷரோ மயா ப்ரகாஸ்யதே |
காபிலதந்த்ராத்யநாலஸைஸ்தத்ப்ரக்ரியாஜ்ஞாஸாயாமித³மேவ ப்ரகரணம்
ஸம்யக³வலோகநீயமத்யுக்³ரஸூபா⁴ஸூபா⁴த்³ரு³ஷ்டப²லவத் ப்ரயத்தம் விநைவ
ஸர்வமத்ரைவாதிக்³நதவ்யம் அயத்நஸப்³தே⁴ர்தே² யத்நாத்³ர்ஸநாத் | உக்தம் ச
ஸாங்க்யாசார்யை: |

அக்கே சேநமது⁴ விந்தே³த கிமர்த²ம் பர்வதம் வ்ரஜேத் |

இஷ்டஸ்யார்த²ஸ்ய ஸம்ஸித்³தௌ⁴ கோ வித்³வாந் யத்நமாசரேத் ||

ரு³ஜுமார்கே³ண ஸித்³த்யதோ²ர்த²ஸ்ய வக்ரேண ஸாத⁴நாயோகா³த் இதி கேசித் |
து:³க²த்ரயாபி⁴கா⁴தோத்³விக்³நசித்தாஸ்தாந்நிவ்ரு³த்த்யுபாயமேவ
தாவத³பி⁴காமயந்தே | தம் சாக்³ரே த்³ர்ஸயிஷ்யாம: | து:³க²த்ரயம் ச
ஆத்⁴யாத்மிகமாதி⁴பௌ⁴திகமாதி⁴தை³விகம் ச | தத்ராத்யாத்மிகம் த்³விதா⁴
ஸாரீரம் மாநஸம் ச வாதபித்தஸ்³லேஷ்மணம் வைஷம்யநிமித்தம் ஸாரீரம்
காமக்ரோத⁴லோப⁴மோஹேர்ஷ்யாவிஷாத³விஷயவிஸேஷாத்³ர்ஸநகாரணகம்
மாநஸம் | ஆந்தரோபாயஸாத்யத்வாதா³த்⁴யாத்மிகம் து:³க²மிதி வ்யபதி³ஸ்யதே |
ப்³ராஹ்மோபாயஸாத்யமபி து:³க²ம் த்³விவித⁴ம் | ஆதி⁴பௌ⁴திகமாதி⁴தை³வைகம் ச
|

தத்ராதி⁴பௌ⁴திகம் மாநுஷபக்ஷிஸரீஸ்ரு³பஸ்தா²வரநிப³ந்த⁴நம் | ஆதி⁴தை³விகம்
பக்ஷராக்ஷநிநாயகக்³ரஹாத்³யாவேஸநிமித்தம் | ஸர்வம் மாநஸப்ரத்யக்ஷம் |
ஏதத்³ து:³க²ம் ரஜ:பரிணாமவிஸேஷோ நித்யபரிணமித்வாதி³த³மபி நித்யமிதி

ந ஸக்யதே பா³தி⁴தும் ததா²பி ஸக்ய ஏவ தத³பி⁴ப⁴வ: கர்தும் ஸாத⁴நேந
தச்ச ஸாத⁴நம் ஸாஸ்த்ரஜநிதம் ப்ரக்ரு³திபுருஷாந்யதாஜ்ஞாநம் நாந்யதி³தி
தச்சா²ஸ்த்ரப்ரதிபா³யா²த²ஸ்சதுர்வித:⁴ தத³யதா² கஸ்சித³ர்த:²
ப்ரக்ரு³திரேவ ந து கஸ்யசித் விக்ரு³திர்யதா² மூலப்ரக்ரு³தி:
ஸா ஸர்வஸ்ய மூலமாதிரீகாரணம் ந து தஸ்யா: காரணந்தரம் கிஞ்சித்
ப்ரமாணஸித்த⁴ம் ததா²த்வே வா மூலக்ஷதிகாரீத்யநவஸ்தா² ஸ்யாத் ஸ்வஸ்யைவ
ஸ்வகாரணத்வே து தஸ்யாபேக்ஷயா காரணத்வாத் ஸ்வஸ்யைவ பூர்வவர்த்திவம்
கார்யத்வாத் பஸ்சாத்³வர்த்தித்வமித்யஸம்ப⁴வ: | ஸகாரணத்வே அஜாமேகாம்
லோஹிதஸூக்லக்ரு³ஷ்ணுமித்யஜ்வப்ரதிபா³நபரஸ்ருதிவிரோத:⁴ ஸ்யாத் | ஸா ச
ப்ரகரோதீதி ப்ரக்ரு³தி: ப்ரதா⁴நம் ஸத்த்வரஜஸ்தமஸாம் ஸாம்யாவஸ்தா² |
கஸ்சித³ர்த:² ப்ரக்ரு³திர்விக்ரு³திரீஸ்ச தச்ச மஹத்தத்த்வமஹங்கார:
பஞ்சதந்மாத்ராணி சேதி ஸப்தஸங்க்யாகோ க³ண: கஸ்யசித்ப்ரக்ரு³தி:
கஸ்யசித்³விக்ரு³தி: | தத³யதா² மஹத்தத்த்வமஹங்காரஸ்ய ப்ரக்ரு³திர்விக்ரு³திரீஸ்ச
மூலப்ரக்ரு³தே: ததா² அஹங்கார: பஞ்சதந்மாத்ராணமிந்த³ரியாணம் ச
ப்ரக்ரு³திர்விக்ரு³திரீமஹத: ததா² பஞ்சதந்மாத்ராணி பூ⁴தாநாமாகாஸாதீ³நாம்
ப்ரக்ரு³தயோ விக்ரு³தயஸ்சாஹங்காரஸ்ய | பஞ்ச மஹாபூ⁴தாந்யேகாத³ஸேந்த³ரியாணி
சேதி ஷோட³ஸஸங்க்யாகோ க³ணே விக்ரு³திரேவ ந து கஸ்யசித்ப்ரக்ரு³தி: |
நநு ப்ரு³தி²வ்யாதீ³நாமபி கோ³க⁴டவ்ரு³க்ஷாத³யோ விகாரா உபலப்யந்தே ததா²
தத³விகாரவிஸேஷாணம் பயோபீ³ஜாதீ³நாம் த³த⁴யங்குராத³ய இதி கத²ம்
விக்ரு³தித்வமேவ
தேஷாமிதி சேந்ந தத்த்வாந்தரோபாதா³நத்வம் ப்ரக்ரு³தித்வமிஹாப்யுபக³தம் ந
த்வேதேஷாம்
தத³ஸ்தி ஸ்தெள²ஸ்யேந்த³ரியக்³ராஹ்யதயா கோ³க⁴டாதீ³நாம் ஸமாநத்வாத் ந
தத்த்வாந்தரதா
ப்ரு³தி²வ்யாதி³ப⁴ய: | உக்தம் ச தத்த்வகௌமுத்³யாம் ஸர்வேஷாம் கோ³க⁴டாதீ³நாம்
ஸ்தூ²லதேந்த³ரியக்³ராஹ்யதா ச ஸமேதி ந தத்த்வாந்தரம் | புருஷஸ்து ந கஸ்யசித்
ப்ரக்ரு³திரபிணுமித்வாந்நாபி விக்ரு³திரீநித்யத்வாத³ந்யதா² ஸாத⁴நஸாத⁴யாபி⁴வ்யக்தி:
ஸ்யாத் க⁴டவத் |
ப்ரமாணவிரஹிணே⁵ர்த²ஸ்ய ந்ரு³ஸ்ரு³ங்க³ஸாத³ரு³ஸ்யாப்யுபக³மா² |
உக்தப்ரமேயஸாத⁴கம் த்ரிவித⁴ம் ப்ரமாணமுரரீகத்யம்
ப்ரத்யக்ஷமநுமாநமாப்தவசநம் சேதி | ஸாங்க்யாசார்யை: |
அந்யவாத்யங்³க்ரு³தப்ரமாணநாமேதேஷ்வேவ த்ரிஷ்வந்தர்பா⁴வ: | உக்தம்

சு'ஸர்வப்ரமாணஸித்தி³த⁴த்வாதி³தி' ஸர்வேஷாம் வாத்தியந்தராப்யுபக³தாநாம்
 ப்ரமாணநாம் ஸித்த³த⁴த்வாத் தரிஷ்வேவாந்தர்பா⁴வாதி³த்யந்த: ² | நநு யத்ர
 யத்ர ப்ரத்யக்ஷமப்ரவர்தமாநம் தத்தத³த்யந்தா³ஸுதி³தி வ்யாப்தி:
 ஸுப்ரஸித்த³தா⁴ ஸஸம்ரு³ங்க³கூர்மலோமாதெள³ ஏவம் ப்ரதா⁴நஸ்யாபி
 ப்ரத்யக்ஷாஸித்த³த⁴த்வாத் தத³த்யந்தாஸுத்தவமேவ யுக்தம் க³நுருஸுமாதீ³நாமிவேதி
 சேநந நஹி யத் ப்ரத்யக்ஷாகோ³சரம் தத³த்யந்தாஸுதி³தி வ்யாப்திக்³ரஹோ
 யுக்தோ³ந்யதா² க்³ரு³ஹாந்நிர்³க³தஸ்ய க்³ரு³ஹத⁴நபுத்ரபஸுவநிதாதீ³ந்
 ஸுக²ஸாத⁴நபூ⁴தாநபஸ்யதஸ்தந்தாஸநிஸ்சயஜது: ³க²விபல்லுஷ்டாந்த: கரணஸ்ய
 ருத³தோ மரணம் ஸ்யாத் ந த்வேவமஸ்தி | கிஞ்ச கிம் ஸர்வப்ரத்யக்ஷவிஷயத்வம்
 ஸுத்தவே ஹேது: கிஞ்சித்ப்ரத்யக்ஷவிஷயத்வம் வா ? நாதீ³ய:
 நஹி க்³ரு³ஹாந்தரதே³ஸாந்தரகாலாந்தரக³தம் வஸ்து கேநாப்யயோகி³நா
 ப்ரத்யக்ஷண விஷயீகர்தும் ஸக்யமந்யதா² ஸர்வ ஏவ ஸர்வஜ்ஞ: ஸ்யாத்
 பரபூ³தீ³தே⁴ரப்ரத்யக்ஷதயா ஸர்வை: ஸர்வம் ப்ரத்யக்ஷண க்³ரு³ஹ்யதே
 நவேத்யஸர்வஜ்ஞே ந நிஸ்சேதுமஸக்யதயா ஸம்ஸயாநிவ்ரு³த்தே: |
 நாபி சரம: வ்யபி⁴சாராத் நஹி நக³ரஸ்தே²ந ஸ்வேநாநுபலப்³தோ⁴ க³வ்ய
 ஏதாவதைவாரண்யகோபலப்³த⁴ஸ்ய தஸ்யாபலாபஸம்⁴வ: | உக்தஞ்ச லீலாவதீ³காரேண
 ஸர்வாதீ³ரு³ஷ்டே³ஸு ஸந்தே³ஹாத் ஸ்வாதீ³ரு³ஷ்டே³ர்வ்யபி⁴சாரத இதி | தஸ்மாத்
 ப்ரத்யக்ஷப்ரவ்ரு³த்திப்ரதிசூலாபா⁴வவிஸிஷ்டம் ப்ரத்யக்ஷம் யத்ர ந ப்ரவர்ததே
 தத³த்யந்தாஸுதி³தி நிஸ்சேதும் ஸக்யம் ந து ப்ரத்யக்ஷாப்ரவ்ரு³த்திமாத்ராத் அந்யதா²
 புருஷப்ரதா⁴நமஹத்ஸவர்கா³பூர்வதே³வதாதீ³நாமதீ³ந்த³ரியாணமத்யந்தாபா⁴வ:
 ஸ்யாத் |
 தேந வியதி க³ச்ச²த: பதத்ரிணே க்³ரஹணே³திதூ³ரத்வமேவ ப்ரதிகூலம்
 ததா² நேத்ரக³தகஜ்ஜலக்³ரஹணே³திஸாமீப்யம் ஏவம் ரூபஸப்³தா³தி³க்³ரஹணே
 ஆந்த⁴யப்³தி⁴ரத்வாதீ³ய: ததா² விஷயக்³ரஹணே மநஸ: காமாதீ³யபி⁴வ்யாப்தி: யதா²
 காமாதீ³யபி⁴வ்யாப்தமநா: ஸ்பீ²தாலோகமத்⁴யவர்திநமிந்த³ரியஸந்நிக்கு³ஷ்டமப்யர்த²ம்
 ந
 பஸ்யதி | பரமாண்வாதி³விஷயதாயாம் ஸௌக்ஷம்யமேவ ப்ரதிகூலம் யத:
 ப்ரணிஹிதமநா
 அபி தம் ந பஸ்யதி | பி⁴த்த்யாதி³பரவஸ்துக்³ரஹணே ததீ³வ்யவதா⁴நமேவ ப்ரதிகூலம்
 ஸம்ப்ரதிபந்நபதா³ர்த²க்³ரஹணே ஹஸ்தாதி³வ்யவதா⁴நவத் | க்வசித்³பி⁴ப⁴வ:
 யதா² அஹநி ஸௌ⁴பி⁴ர்பா⁴பி⁴ரபி⁴பூ⁴தம் நக்ஷத்ரஸூர்யாதி³க்³ரஹே
 சக்ஷ: ஸமர்த²ம் ந ப⁴வதி | க்வசித் ஸமாநாபி⁴ஹார: ப்ரதிகூலம் யதா²

ஜலாஸயே⁵ம்³பு³தி³வி³மு³க்தஜலபி³ந்து³க்³ரஹ்ணே நேத்ராஸாமர்த்²யம் | க்வசி³நு³த்³ப⁴வ:
யதா² ஸ்ரத³த்⁴யாத்³யவஸ்தா²யாம் த³தி⁴க்⁴ரு⁴தாதி³விவேசநாஸாமர்த்²யம் | ஏவம்
ஸதி

த்³ரு⁴தரப்ரமாணந்தரப்ரஸித்³தே⁴ வஸ்துநி ப்ரத்யக்ஷாப்ரவ்ரு³த்தாவேத³ந்யதமம்
ப்ரதி³ப³ந்த⁴கம் கஸ்யதே ந து தத³பா⁴வாதே³வாப்ரவ்ரு³த்தி: | உக்³ஞ்ச
ஸாங்க்ய²யமுலகாரேண ஸௌக்ஷம்யாத் தத³நுபல³தி⁴ர்நாபா⁴வாத் | நநு
க்வசித்³ப்ரத்யக்ஷப்ரஸித்³த⁴ஸ்ய க்வசித்ஸந்தே³ஹாத³நுமாநவிஷயதா ந
த்வஸ்ய தத³ஸ்தீ³த்யபா⁴வ ஏவ யுக்த இதி சேந்ந கார்யம் ஹி காரணநுமாபகம்
ப⁴வதீ³தி ஸர்வவாத்³யபி⁴மதம் ததா² ச மஹதா³தி³கார்யாந்யதா²நுபபத்தயைவ
ப்ரதா⁴நஸித்³தி⁴ரிதி ந தத³பா⁴வோ யுக்த: | நநு கார்யாந்யதா²நுபபத்தயா
காரணஸித்³தௌ⁴ தந்த்ராந்தராபி⁴மதகாரணஸித்³தி⁴:⁴ ஸேத்ஸ்யதி ந து
த்வத³பி⁴மதப்ரதா⁴நஸித்³தி⁴ரிதி சேந்ந மதபர்யாலோசநேந யந்மதம்
கபிலஸூத்ரநி³த்³த⁴ம் ப்ரதா⁴நஸாத⁴நாநுகு³ணம் ததே³வ யுக்திஸஹமந்யத் து
பா³ஹ்யமதவத் மதாபா⁴ஸத்வாத்³பா³த்⁴யமேவ | தத³யதா² 'அஸத: ஸஜ்ஜாயத்' இதி
பௌ³த்³த⁴மதே ப்ரதா⁴நஸித்³தி⁴:⁴ 'ஸத: ஸஜ்ஜாயத்' இதி ஸாங்க்ய²மதவிருத்³த⁴த்வாந்ந
பண்டி³தமுக்²மண்ட³நாயாலம் ஸத³ஸதோ: கார்யகாரணபா⁴வாஸம்ப⁴வாத்
அஸத³ஸீகம்

காரணம் ஸத்த்வாதி³ருபஸப்³தா³த்³யாத்மகம் கத²ம் ஸ்யாத் ஸத³ஸதோஸ்தாதா³த்³ம்யத³ர்ஸநா
கார்யம் ஹி காரணஸமவேதம் தந்துபடாதி³ஸ்த²லேஷு ப்ரஸித்³த⁴ம் ததா² ச
க⁴டோ⁵ஸந்

படோ⁵ஸந்நித்யஸத்ஸமவேதம் ஸர்வோ வ்யவஹர்தா வ்யவஹரேத ந து ஸதி³தி³மிதி
ஸத்தாவைஸிஷ்ட்யேந ப்ரதீ³தி: ஸ்யாத் |

அத² ஸத்³விவர்தோ⁵யம் ப்ரபஞ்ச இதி யத்³வேதா³ந்திமதம் | தத³ப்யஸாது⁴ அநேநாபி
ஸத: ஸஜ்ஜாயத் இதி மதஸித்³தி⁴ர்ந ஸ்யாத் | அத³வ்யஸ்ய ஸத்³வ்யதயா பா⁴நே
ரஜ்ஜோ:

ஸ்ரக்²ண்ட³ஸர்ப்பா³யாத்மநா பா⁴நவத் ப்⁴ராந்திரேவ ஸ்யாத் பா³தி⁴தவிஷயதயா
ரஜ்ஜு³ஸர்ப்ப்ரத்யயவத் ப்ரபஞ்சஜ்ஞாநஸ்யாப்ரமாணதயா ப்ரமாருபம்
ஜ்ஞாநமேவாஸ்தமியாத் | ந சேஷ்டாபத்தி³ர்கு³ருஸிஷ்யோத்தரப்ரஸ்நயோரப்ரமாண³த்³த்⁴யா
வ்யவஹாரமாத்ரோச்சே²:³ ஸ்யாத் லௌகிகவைதி³கவ்யவஹாராநுஷ்டா²நே ச
கஸ்யசித்

ப்ரவ்ரு³த்த்யநுபபத்தயா போ⁴கா³பவர்கௌ³ ந ஸ்யாதாமிதி தச்சா²ஸ்த்ராப்ரமாண்யம்
ஸ்யாத் |

அபஸித்தாநதம்ச ந ஹி வேதாந்நிமதே ப்ரஹ்ம விவர்தி பவதி | உக்தஞ்ச -
பா³லாந் ப்ரதி விவர்தோ⁵யம் ப்ரஹ்மண: ஸகலம் ஜக³த் |

அவிவர்திதமாநந்த³மாஸ்தி²தா: க்ரு³திந: ஸதா³ || இதி |

ஸதோ⁵ஸஜ்ஜாயத இதி ஸத: பரமாரோஸத³த்³வ்யணுகாக்யம் கார்யம்
ஜாயத இதி கணப⁴க்ஷாக்ஷசரணமதமபி ந யுக்திஸஹம்

ததா² ஹி பரமாணுர்ஹி த³வ்யணுகஸமவாயிகாரணம் த³வ்யணுகம்

சாஸதி³த்யஸத்த்வாவிஸேஷாச்ச²ஸம்ரு³ங்கா³தி³ஸமவாயிகாரணதாபி பரமானௌ

ஸ்யாத் ஸத³ஸதோ: ஸமவாயாஸம்⁴வாச்ச அஸதா தாதா³த்யே ஸதோப்யஸத்த்வம்

ஸ்யாத் நந்வஸத்த்வம் நாம் ப்ராக³பா⁴வப்ரதியோகி³த்வம் ந து வாயுருபாதி³வத்

த்ரிகாலாஸத்த்வமிதி சேந்ந கிமித³ம் ப்ராக³பா⁴வப்ரதியோகி³த்வமஸத்த்வம் கிம்

ப்ராக³பா⁴வப்ரதியோகி³த்வாத³ஸத்த்வமஸத்த்வாத³வா ப்ராக³பா⁴வப்ரதியோகி³த்வம்

? நாத³ய:

ஸர்வேஷாம் கார்யபதா³ர்தா²நாமஸத்த்வாவிஸேஷேணாகாஸுஷ்பாதி³ஷ்வவிவாஸத்த்வேநைவ

வ்யவஹார: ஸ்யாத் தேஷாமபி ப்ராக³பா⁴வப்ரதியோகி³த்வாத் ததா²

ச கார்யபதா³ர்த²க³தகு³ணஸாமாந்யாத³நாமுச்சே²த:³ ஸ்யாத் தேஷாம்

பா⁴வதா³ர்மத்வேநாஸத்த்வேநாவஸ்தா²நாத் | ந ச கூர்மலோமாதே³ரஸ்யாஸதோ

விஸேஷ: ஸாமாந்யாத³யபா⁴வேந பே⁴த³கதா⁴ர்மாபா⁴வாத் | நாபி சரம:

அஸத்த்வாத்ப்ராக³பா⁴வப்ரதியோகி³த்வே நரம்ரு³ங்கா³தி³நாமபி ப்ராக³பா⁴வப்ரதியோகி³த்வம்

ஸ்யாத் ப்ராக³பா⁴வஸ்ய ச ஸ்வப்ரதியோக³யுத்தாத³கத்வநியமேந ஸர்வேஷாமஸதாம்

ஸத்த்வம்

ஸ்யாத் ஸத³ஸத³விபா⁴கோ³ ஜக³தி த³த்தஜலாஞ்ஜலி: ஸ்யாதி³தி ந தார்கிகவஸேஷிகமதம்

விசாரஸஹம் | தஸ்மாத் ஸத: ஸஜ்ஜாயத இதி ஸாங்க்யமதமேவ யுக்திஸஹம் |

ஸத:

காரணத் ஸ்வோத்பத்தே: ப்ராக³பி ஸதே³வ கார்யம் காரணவ்யாபாராத³பி⁴வ்யக்திமாப்நோதி

|

ந ச ஸித்த³ஸாத³நதா காரணவையர்த்யம் சேதி வாச்யம் கார்யஸத்த்வே⁵பி

தத³பி⁴வ்யக்தௌ காரணம் ப்ரயோஜநவதி³தி ந கிஞ்சித³வத்³யம் | அஸத்கார்யபக்ஷே

து காரணவையர்த்யம் ஸ்ப²டமேவ ந ஹ்யஸத: காரணஸம்³ந்தோ⁴ நிரூபயிதும்

ஸக்யதே ஸம்³ப³த⁴மேவ அஸம்³ப³த⁴ந ஜந்யதே அஸம்³ப³த⁴ஸ்ய ஜந்யத்வே

ஸர்வஸ்மாத்

ஸர்வம் ஸ்யாத் காரணநியமோ⁵ஸ்தமியாத் | அஸச்சேத்கார்யம் ந காரணவ்யாபாராத்

ஸத³ப⁴விதும்ஹதி உக்தஞ்ச தத்த்வகௌமுத்³யாம் - நஹி நீலம் ஸிஸ்பஸஹஸ்ரேணபி

பீதம் கர்தும் ஸக்யம் | ந ச காரணவ்யாபாராத் பூர்வம் க⁴டோ⁵ஸந் ஸம்ஸ்ச
வ்யாபாராநந்தரமிதி க⁴டஸ்ய ஸத்த்வாஸத்தவே த⁴ர்மாவிதி வாச்ச்யம் த⁴ர்மஸ்ய
பா⁴வத⁴ர்மத்தவேந தேநைவ த⁴ர்மிண: ஸத்த்வம் ஸ்வஸ்தி²த்யந்யதா²நுபபத்த்யா
ஸாதி⁴தமிதி ஸதே³வ கார்யம் காரணவ்யாபாராதூ³ர்⁴வமிவ ப்ராக்³பி |
காரணவ்யாபாரஸ்து

தத³பி⁴வ்யக்தாவந்யதா²ஸித்த³த⁴:⁴ அந்யத்ராபி காரணவ்யாபாராத்³பி⁴வ்யக்திரேவ
த்³நு³ஸ்யதே யதா²வகா⁴தேந தா⁴ந்யேஷு தண்டு³லாநாம் அவீ³ட³நேந திலேஷு
தைலஸ்ய

தோ³ஹநேந ஸௌரபே⁴யீ³ணம் பயஸ இதி | அஸது³த்பத்தௌ து ந த்³நு³ஷ்டாந்தோ⁵ஸ்தி
தஸ்மாத்

ஸதே³வ கார்யம் காரணவ்யாபாரே³ணபி⁴வ்யஜ்யதே | அஸதா காரணஸம்³ப்³ந்தா⁴ஸம்⁴ப⁴வாத்
ந தஸ்ய தது³த்பாத³கத்வம் உக்தஞ்ச ஸாங்க்²யாசார்யை:

அஸத்த்வாந்நாஸ்தி ஸம்³ப³ந்த⁴:⁴ காரண: ஸத்த்வஸங்கி³பி⁴:⁴ ||

அஸம்³ப³த்³த⁴ஸ்ய சோத்பத்திமிச்ச²தோ ந வ்யவஸ்தி²தி: ||

கிஞ்ச ஸம்³ப³த்³த⁴மபி ததே³வ கரோதி யத்ர யத் காரணம் ஸக்தம்

ஸக்திஸ்ச கார்யைகாதி⁴க³ம்யா யதா² சக்ஷுஷைவ ரூபஜ்ஞாநம் ப⁴வதி

நேந்த³ரியாந்தரே³ணதீ³மேவ தத்ர ஸக்தமித்தயதி⁴க³ம்யதே | ததா² ச ஸா ஸக்தி:

ஸக்தகாரணஸ்ரயா ஸக்யகார்யாஸ்ரயா ஸர்வத்ர வா ஸ்யாத் ? அந்த்யே ஸர்வஸ்மாத்
ஸர்வம்

ஸ்யாத் | அத² கார்யே ஸா ஸக்திஸ்ததா³கத²மஸத: கார்யஸ்ய ஸக்த்யாஸ்ரயதா ததா²

ச ஸக்தேந ஸக்யமுத்பாத்³யதே ஸக்யம் ச காரணாத்மகம் காரணம் ச ஸதி³தி

கத²ம் தத³பி⁴ந்நம் கார்யமஸத்ஸ்யாத் 'உக்தஞ்ச ஸக்தஸ்ய ஸக்யகரணதி³தி' |

உபாதா³நோபாதே³யபா⁴வக்³ரஹணாச்ச ந பே⁴த்³ஸ்தந்நுபடயோர்யயோர்பே⁴தோ³ ந

தயோருபாதா³நோபாதே³யபா⁴வோ யதா²ஸ்வவ்ரு³க்ஷயோ: | இதோ⁵பி நார்தா²ந்தரத்வம்

தந்துபடயோ: ஸம்யோகா³ப்ராப்த்யத³ர்³ஸநாத் அர்தா²ந்தரத்வே ஸம்யோகோ³

த்³நு³ஷ்டோ

ரஜ்ஜுக⁴டகுண்ட³ப³த³ரா³தௌ³ அப்ராப்திரபி த்³நு³ஷ்டா ஸுமேருவித்⁴யயோரிவ

இஹ ச ஸம்யோகா³ப்ராப்த்யோரபா⁴வாந்ந தந்து⁴யோ⁵ர்தா²ந்தரம் பட: |

கார்யகாரணயோரபே⁴த³ஸாத⁴கம் ப்ரமாணம் சோக்தம் ஸாங்க்²யாசார்யை: தத்³யதா²

ந

படஸ்தந்துப்யோ பி⁴த்யதே தத்³தா²மத்வாத் இஹ யத்³யதோ பி⁴த்யதே தத் தஸ்ய தா²ர்மோ

ந ப⁴வதி யதா² கௌ³ர்ஸ்வஸ்ய தா²ர்மஸ்ச படஸ்தந்துநாநாந்தஸமாந்நார்தா²ந்தரம் |

கு³ருத்வாந்தரா³க்³ரஹணாத்³பி ந காரணாத்³ர்தா²ந்தரம் கார்யம் | ஏவமபே⁴தே³

ஸித்³தே⁴ தந்தவ ஏவ தேந தேந ஸம்ஸ்தா²நவிஸேஷேண பரிணதா: படோ ந து

படஸ்தந்துப்யோ³ர்தா²ந்தரம் | ந சாத்மாஸ்ரயபு³த்தி⁴பே⁴தா³த³ர்²த²க்ரியாபே⁴தா³ச்ச பே⁴த³ஸித்³தி:⁴ கார்யகாரணயோரிதி வாச்சம் ஏகஸ்மிந்நபி

விஸேஷாந்தராவிர்பா⁴வதிரோபா⁴வா⁴ப்யாமாத்மாஸ்ரயார்த²க்ரியாபு³த்தி⁴பே⁴த³ஸம்ப⁴வாந்ந தத்³ந்யதா²நுபபத்த்யா பே⁴த³ஸித்³தி:⁴ | தத்ர ஏகஸ்யாபி கூர்மஸ்யாவயவா

நி:ஸரந்த்யாவிர்ப⁴வந்தி த ஏவ கூர்மஸரீரே நிவிஸமாநாஸ்திரோப⁴வந்தி

நஹி தே கூர்மாவயவா உத்³பத்³யந்தே த்வம்ஸந்தே வா ஏவமேகஸ்யாபி ஸுவர்ணஸ்ய

ம்ரு⁴தோ³ வ கடககுண்ட³லாத³யோ க⁴டாத³யோ நி:ஸரந்த உத்³பந்நா இதி வ்யவஹாரம்

ப⁴ஜந்தே த ஏவ நிவிஸமாநாஸ்திரோப⁴வந்தி நஸ்யந்தீ²த்யுச்ச்யந்தே ந புந:

ஸதீ³ஸதோர்³நிரோதோ⁴த்பாத³யோர்³நித³ர்³ஸநமஸ்தி | உக்தம் ச ப⁴க³வதா நாஸதோ வித்³யதே

பா⁴வோ நாபா⁴வோ வித்³யதே ஸத இதி | யதா² ஸங்கோசவிகாஸவத்³ப்ய: ஸ்வாவயவே⁴ய:

கூர்மோ ந பி⁴த்யதே ததா² ம்ரு⁴த்ஸுவர்³ணாதி³ப்யோ³பி கடககுண்ட³லாத³யோ ந பி⁴ந்நா: |

ந ச நாம பு³த்த³யர்²த²க்ரியாபே⁴தா³த் கார்யகாரணயோர்³பே⁴த³ஸித்³தி⁴ரிதி வாச்சம்

நடே வ்யபி⁴சாராத் | நடோ ஹி த³ஸரதோ²ஹம் ராமோ³ஹம் யுதி⁴ஷ்டி²ரோ³ஹமிதி

ஸ்வயமநந்தநாமா பூ⁴த்வா நாமாந்தரேண வேஸாந்தரமர்த²க்ரியாந்தரஞ்ச குருதே

ததா² ச ஸத்யபி பே⁴த³த்ரயே நடபே⁴தா³த³ர்³ஸநாத் யதா²ஹு: -

ரூபமதோ² அபி கார்யமதோ²

அபி⁴தா⁴பி நடஸ்ய ப்ரு⁴த²க்³விதி³தா |

ந ப்ரு⁴த²க்த்வமுபைதி நட: கிமிதி

ப்ரதிவாச்சயமவஸ்யமிதி³ம் குஸலை: ||

ஏகஸ்யாபி வஹ்நேர்தா³ஹகத்வபாசகத்வபே⁴தே³ந நாநார்த²க்ரியாகாரித்வம்

த்³ரு³ஸ்யதே ந ஹ்யேதாவதா வஹ்நிர்³பே⁴த³மதி⁴க³ச்ச²தி ஏகைகஸ்ய

த்ரு³ணஸ்யாதபவ்ரு³ஷ்ட்யாதி³நிவ்ரு³த்தாவஸாமர்த²யே³பி ப³ஹூநி

மிலித்வாவஸ்தா²விஸேஷமவாப்ய யதா² தாந்யேவ தந்நிவ்ரு³த்தௌ

நாபி ஸத்த்வரஜஸ்தமஸாம் ஸம்யோக:³ அப்ராப்தியூர்விகா ப்ராப்தி: ஸம்யோக³ஸ்தத³பா⁴வாத்
|

நித்யமேவ பரதந்த்ரம் ஸ்வகார்யே⁵ஹங்காராக்²யே ஜநயிதவ்யே ப்ரக்ரு³த்த்யா
பூரமபேக்ஷதே அந்யதா²க்ஷீணா ஸதீ நாஹங்காரம் ஜநயிதும் க்ஷமா ப⁴வதி
ததா²ஹங்காரோ⁵பி ஸ்வகார்யே ப்ரக்ரு³த்த்யா பூரமபேக்ஷதே ஏவம் காரணமாத்ரம்
ஸ்வகார்யே ஜநயிதவ்யே தத³பேக்ஷாம் குருதே ததா²ச ஸ்வகார்யே ஜநயிதவ்யே
பரதந்த்ரம் வ்யக்தம் | யத இத்த்யபி⁴வ்யாப்ய யது³க்தம் தத்³விபீ⁴தமவ்யக்தம்
யத்³யப்யவ்யக்தஸ்ய பரிணாமலக்ஷணாக்ரியாஸ்தி ததா²பி ந பரிஸ்பந்த:³ ||

இதா³நீம் வ்யக்தாவ்யக்தயோ: ஸாத⁴ர்மயம் புருஷாச்ச வைத⁴ர்மயம் ப்ரதிபாத³நீயம்
|

வ்யக்தம் ஹி த்ரிகு³ணம் த்ரயோ கு³ணா: ஸுக²து:³க²மோஹாத்மகா அஸ்யேதி | அத்ர
கார்யகாரணயோரபே⁴தாத் ஸுகா²தி³ஸப்தை:³ ஸத்த்வாத³யோ⁵பி⁴தீ⁴யந்தே
த்ரிகு³ணமித்யுத்த்யா

ஸத்த்வாத³நாமாத்மகு³ணத்வம் பராபி⁴மதமபாக்ரு³தம் வேதி³தவ்யம் | ததா²
அவிவேகி யதா²

ப்ரதா⁴நம் ஸதோ ந விவிச்யதே ததா²மஹதா³த³யோ⁵பி ப்ரதா⁴நாந்ந விவிச்யந்தே
தத்ஸ்வரூபத்வாத் | யத்³வா ஸம்பூ⁴யகாரிதா⁵விவேக: நஹ்யேகம் கிஞ்சித்கார்யம்
ஜநயிதும் க்ஷமம் ப⁴வத்யபி து ஸம்பூ⁴ய ஸர்வ: ஸர்வம் கரோதி | ஏவமசேதநம்
ப்ரதா⁴நபு³த்³யாத³ய: ஸர்வே அசேதநா ததா²ப்ரஸவரூபத⁴ர்மவந்த: | ஏதே
வ்யக்தத⁴ர்மா: கதி²தாஸ்த ஏவாவ்யக்தஸ்யாபீ⁴த்யவக³ந்தவ்யமிதி³மேவ வ்யக்தாவ்யக்தயோ:
ஸாத⁴ர்மயம் ||

ஏதே ஸாத⁴ர்மயவைத⁴ர்மயாப்யாம் வ்யக்தாவ்யக்தே நிரூபிதே

தது³ப⁴யக³தத⁴ர்மரஹிதத்வாத் விபீ⁴த: புருஷ இதி

புருஷஸ்ய வ்யக்தாவ்யக்தவைத⁴ர்மயம் | நந்வஹேதுமத்த்வநித்யத்வாதி³

ப்ரதா⁴நஸாத⁴ர்மயம் புருஷஸ்ய ப்ரதீ⁴யதே ததா²சாநேகத்வம்

வ்யக்தஸாத⁴ர்மயமேவம் ஸதி கத²ம் வ்யக்தாவ்யக்தவிபீ⁴த: புருஷ இதி சேந்ந

அஹேதுமத்த்வாதி³ஸாத⁴ர்மயே⁵ப்யத்ரைகு³ண்யாத³யஸ்யாஸ்த்யேவ வைத⁴ர்மயமிதி
ந தோ³ஷ: |

ந ச த்ரைகு³ண்யமப்ரஸித்³த⁴ம் பீ⁴த்யப்⁴திவிஷாதா³த்மகா கு³ணா இதி
ஸாங்க்²யாசார்யா: |

அத்ர க்ரமேண ப்ரீதி: ஸுக²ம் ததே³வ ஸத்த்வம் ததா² அப்ரீதிர்து: ³க²மப்ரீத்யாத்மகோ
ரஜோ

கு³ண: ஏவம் விஷாதோ³ மோஹோ விஷாதா³த்மகஸ்தமோகு³ண: | யந்மதே
ப்ரீதிர்து: ³கா²பா⁴வ:

ததா² து: ³க²மபி ப்ரீத்யபா⁴வஸ்தந்நிவ்ரு³த்த்யர்த²ம் மூலகாரேணாத்மக்³ரஹணம்
க்ரு³தமாத்மஸப்³த³ஸ்ய பா⁴வதத்தவேந நேதரேதராஸ்ரயஸ்ததா²ஸத்யேகஸ்யாபி
ஸித்³தி⁴ர்ந

ஸ்யாத் | ப்ரகாஸப்ரவ்ரு³த்திநியமநமேஷாம் க்ரமேண ப்ரயோஜநமப்யவக்³ந்தவ்யம் |
க்ரியாத்மகேந ரஜஸ லகு⁴ ஸத்த்வம் ஸர்வத்ர நீதம் ஸ்யாத³திவாயுநா

தூலாவயவவத்³யதி³ கு³ருணா தமஸா நியமநம் ந ஸ்யாத்தமோநியதம் து க்வசிதே³வ
ப்ரவர்தயதி ததஸ்தமோ நியமார்²த்ம் | அந்யோந்யாபி⁴ப⁴வவ்ரு³த்தய: |

ஏதேஷாமந்யதமேநார்த²வஸாத்³பூ⁴தேநாந்யதமமபி⁴பூ⁴யதே தத்³யதா² ஸத்த்வம்
ரஜஸ்தமஸீ அபி⁴பூ⁴யாத்மந: ஶாந்தாம் வ்ரு³த்திமதி⁴க³ச்²தி ததா² ரஜ:

ஸத்த்வதமஸீ அபி⁴பூ⁴ய கோ⁴ராம் வ்ரு³த்திமேதி ஏவம் தம: ஸத்த்வரஜஸீ
அபி⁴பூ⁴ய மூடா⁴மிதி | ததா² ²ந்யோந்யாஸ்ரயவ்ரு³த்தய: | யதா²ஹூ:

ஸத்த்வம் ப்ரவ்ரு³த்திநியமாவாஸ்ரித்ய ரஜஸ்தமஸோ: ப்ரகாஸேநோபகரோதி ரஜ:
ப்ரகாஸநியமாவாஸ்ரித்ய ப்ரவ்ரு³த்தேதரயோ: தம: ப்ரகாஸப்ரவ்ரு³த்தீ ஆஸ்ரித்ய

நியமேநேதரயோரிதி | ததா² அந்யோந்யஜநநவ்ரு³த்தய: | அந்யதமோ²ந்யதமம்
ஜநயதி ஜநநமத்ர பரிமாண: ஸ ச கு³ணநாம் ஸத்³ரு³ஸருப: | அத ஏவ

ந ஹேதுமத்த்வம் தத்த்வாந்தரஸ்ய ஹேதோரபா⁴வாத் | நாப்யநித்யத்வம்
தத்த்வாந்தரே

லயாபா⁴வாத் | அந்யோந்யஸம்ஜ்ஞாவ்யபி⁴சாரிணஸ்ச | உக்தஞ்ச
அந்யோந்யமிது²நா: ஸர்வே ஸர்வே ஸர்வத்ரகா³மிந: |

ரஜஸோ மிது²நம் ஸத்த்வம் ஸத்த்வஸ்ய மிது²நம் ரஜ: ||

தமஸஸ்சாபி மிது²நே தே ஸத்த்வரஜஸீ உபே⁴ |

மிது²நவ்ரு³த்தித்வம் ஸஹசாராவ்யபி⁴சாரித்வம் ||

உப⁴யோ: ஸத்த்வரஜஸோர்மிது²நம் தம உச்ச்யதே |

நைஷாமாதி: ³ஸம்ப்ரயோகோ³ வியோகோ³ வோபலப்⁴யதே || இதி |

நியதக்ரு³த்த்யம் து தேஷாமித³ம் லகு⁴த்வம் ப்ரகாஸகத்வம் ச ஸத்த்வஸ்யைவ ந து

தயோ: கஸ்யசித் தத்ரோர்த⁴வக்³மநஹேதுபூ⁴தோ த⁴ர்மோ லாக⁴வம் கௌ³ரவாஸஹவர்தி

யதோ⁵க³நேரூர்த்⁴வஜ்வாலா க³திர்ப⁴வதி ததே³வ கஸ்யசித்திர்யக்³மநே
ஹேதுர்யதா²

வாயோ: | ஏவம் கரணநாம் வ்ரு³த்திகுஸலதாஹேதுர்லாக⁴வம் கு³ருத்வே து தாநி
மந்தா³நி ஸ்யுரிதி ஸத்த்வஸ்ய ப்ரகாஸாத்மகத்வமுக்³தம் | ஸத்த்வதமஸீ அக்ரியதயா
ஸ்வகார்யோத்பாத³நே⁵வஸீத³நதீ ரஜஸோபஷ்டே⁴யேதே | அவஸாதா³த்³விமுச்யோத்ஸா³நே
ப்ரயத்நவதீ க்ரியேதே | உக்³தம் ச

ஸத்த்வம் லகு⁴ ப்ரகாஸகமிஷ்டமுபஷ்டம்⁴கம் சலம் ச ரஜ: |

குத உபஷ்டம்⁴கம் யதஸ்சலமிதி | ரஜஸ்சலதயா ஸர்வதஸ்த்ரைகு³ண்யம்
சாலயேத்³யதி³ கு³ருண ஆவ்ரு³ண்வதா தமஸா தத்ர ப்ரதிப³ந்தோ⁴ ந ஸ்யாத் தமஸா
து ததஸ்ததோ வ்யாவ்ரு³த்த்ய க்வசிதே³வ ப்ரவர்த்யதே இதி நியாமகம் தம: |
யதா²ஹு: கு³ரு வரணகமேவ தம இதி | ததா²ச லகு⁴ ப்ரகாஸகம் ஸத்த்வமேவ
உபஷ்டம்⁴கம் சலம் ச ரஜ ஏவ கு³ரு வரணகம் தம ஏவ | நநு பரஸ்பரம்
விரோத⁴ஸீலாநாம் கு³ணநாம் ஸுந்தோ³பஸுந்த³ந்யாயேந பரஸ்பரம் பா³த⁴ ஏவ
யுக்தோ

ந த்வேககார்யகர்த்ரு³த்வமிதி சேத் ந ஏவம்பூ⁴தாநாமப்யேககார்யகர்த்ரு³தாயா:
ப்ரத³ர்ஸநாத் | தத்³யதா² வர்த்திதைலே அநலவிரோதி⁴நீ அதா²நிலேந மிலித்வா
ரூபப்ரகாஸலக்ஷணம் கார்யம் குருத: யதா²ச வாதபித்தஸ்லேஷ்மாண:

பரஸ்பரம் விரோத⁴ஸீலா அபி மிலிதா: ஸந்த: ஸரீரதா⁴ரணகார்ய்யகாரிண:

ததா² ஸத்த்வரஜஸ்தமாம்ஸி விருத்³த⁴ஸீலாந்யபி ஸஹ வர்த்ஸ்யந்தி மிலித்வா
சைகம்

கார்ய்யம் கரிஷ்யந்தி ச புருஷார்த²வஸாத் | உக்³தஞ்ச ப்ரதீ³பவச்சார்த²தோ
வ்ரு³த்திரிதி | கு³ணநாம் ப்ரதா⁴நாத்மகத்வாதை³க்யே⁵ஸ்ப்யபி⁴பா⁴வ்யாபி⁴பா⁴வகரூபேண
நாநாத்வம் | உக்³தம் ஏகைவ ஸ்தீ³ கு³ணகுலரூபஸீலயளவநஸம்பந்நா ஸ்வாமிநம்
ஸுகா²கரோதி தத் கஸ்ய ஹேதோஸ்தம் ப்ரதி தஸ்யா: ஸுக²ரூபஸமுத்³ப⁴வாத்
ஸைவ

ஸபத்நீர்து:³கா²கரோதி தத்கஸ்ய ஹேதோஸ்தாம் ப்ரதி தஸ்யா: து:³க²ரூபஸமுத்³ப⁴வாத்
ஏவம் புருஷாந்தரம் தாமவிந்த³மாநம் ஸைவ மோஹயதி தத்கஸ்ய ஹேதோஸ்தம்
ப்ரதி

தஸ்யா: மோஹரூபஸமுத்³ப⁴வாத் | அநயா ஸ்த்ரியா ஸர்வே பா⁴வா வ்யாக்யாதா: |
தத்ர

யத்ஸுக²காரணம் தத்ஸுகா²த்மகம் ஸத்த்வம் ஏவம் யத் து:³க²காரணம் தத்
து:³கா²த்மகம்

ரஜ: ததா²யந்மோஹஹேதுஸ்தந்மோஹாத்மகம் தம: | தஸ்மாத்தகாரணவ்யாபாராத்ஸதே³வ
கார்யம் பூர்வம் | ததே³வ புநஸ்தத³வ்யாபாராதா³விர்ப⁴வதி யதா²ஸந்த்யேவ
கூர்மாங்கா³நி நி:ஸரந்தி விப⁴ஜ்யந்தே இத³ம் கூர்மஸாரீரமேதாநி தத³ங்கா³நி
தேந தாநி ஸங்கோசிதாநி தஸ்மிந்நவ்யக்தீ⁴வந்தி ததா²ம்ரு³த்ஸுவர்ணாதி³ப்ய:
ஸந்த்யேவ க⁴டகுண்ட³லாதீ³ந்யாவிர்ப⁴வந்தி விப⁴ஜ்யந்தே இயம் ம்ரு³த்யம்
தத்கார்யோ

க⁴ட இத்யாதி³ | ததா²ஸந்த்யேவ ப்ரு³தி²வ்யாதீ³நி காரணத்தந்மாத்திராதா³விர்ப⁴வந்தி
விப⁴ஜ்யந்தே இத³ம்ஸ்ய காரணமித³ம்ஸ்ய கார்யமிதி ததா²ஸந்த்யேவ
தந்மாத்திராண்யஹங்காராதா³விர்ப⁴வந்தி விப⁴ஜ்யந்தே ஏவம் ஸந்நேவாஹங்காரோ
மஹதோ³பி⁴வ்யக்திமேதி ஸந்நேவ ச மஹாந்முலப்ரக்ரு³தேரபி⁴வ்யக்திம்
யாதி | ஏவம் காரணபூ⁴தாத்திரமாவ்யக்தாத்தஸாக்ஷாத்தபாரம்பர்யேண ஸமந்விதஸ்ய
கார்யபூ⁴தஸ்ய ப்ரபஞ்சஸ்ய விபா⁴க:³ | ஸர்க³மாத்ரம் ம்ரு³த்பிண்ட³ம் ஹேமபிண்ட³ம்
வா விஸந்தோ க⁴டகுண்ட³லாதீ³யோ³வ்யக்தீ⁴வந்தி காரணரூபேணபி⁴வ்யக்தா அபி
கார்யரூபேணபி⁴வ்யக்தீ⁴வந்தி ததா²ப்ரு³தி²வ்யாதீ³யஸ்தந்மாத்திராணி விஸந்த:
ஸ்வஸ்வரூபேண தந்மாத்திராண்யபி⁴வ்யக்தயந்தி ஸ்வஸ்வரூபேண காரணமபி⁴வ்யக்தமபி
கார்யஸ்வரூபம் ஸ்வகீயம் ஸ்வஸ்மிந்நபி⁴வ்யக்தயதி தந்மாத்திராணி ததா²ஹங்காரம்
விஸந்த்யஹங்காரம் ஸ்வாபேக்ஷயா³வ்யக்தயந்தி ததா²ஹங்காரோ மஹாந்தம் விஸந்
மஹாந்தமவ்யக்தயதி மஹாந்ப்ரதா⁴நம் ஸ்வகாரணம் விஸந் தத³வ்யக்தயதி
ப்ரதா⁴நஸ்ய

து ந க்வசித்ப்ரவேஸோ³காரணத்வாதீ³பி து தத்ஸர்வகார்யாணமவ்யக்தம் காரணம்
ஏவமவிபா⁴க:³ | ப்ரக்ரு³தௌ விஸ்வஸ்யைவம் விபா⁴கா³விபா⁴கௌ³ |
கேசந அவ்யக்தம் வா மஹாந்தம் வாஹங்காரம் வா இந்த³ரியாணி வா பூ⁴தாநி
வா ஆத்மத்வேநாதா³ய தாநேவோபாஸதே தே து வக்ஷ்யமாணரீத்யா³பாகரணீயா: |
அவ்யக்தாதே³ர்வ்யதிரித்த: புருஷோ³ஸ்தி அவ்யக்தமஹத³ஹங்காராத³ய:
பரார்தா:² குத: ஸங்கா⁴தத்வாத் ய: ஸங்கா⁴தோ ப⁴வதி ஸ பரார்தோ²
த்³ரு³ஷ்டஸ்தைலதாம்பூ³லக்³ரு³தத³தி⁴து³க்³தா³ந்நவஸ்திராதி³வத் ஸுக²து:³க²மோஹாத்மகத்
ஸர்வே ஸங்கா⁴தாஸ்ததா²ச யத³ர்த²ம் ஸங்கா⁴தா: ஸ ஏவ புருஷ: | நநு
ஸயநாஸநாதி:³ ஸங்கா⁴த: ஸங்கா⁴தஸாரீராதீ³பரார்தோ²த்³ரு³ஷ்டோ ந த்வாத்மாநம்
ப்ரதி பரார்த:² தஸ்மாத்தஸங்கா⁴தாந்தரமேவ ஸாத⁴யேயுர்நாஸம்ஹதமாத்மாநமிதி
யது³க்தம் தந்ந ஸாத⁴ ஸங்கா⁴தஸ்ய ஸங்கா⁴தாந்தரார்த²த்வே தஸ்யாபி
ஸங்கா⁴தத்வாத்ஸங்கா⁴தாந்தரார்த²தா தஸ்யாபி ஸங்கா⁴தத்வாத்²த்வம்
தஸ்யாபி

ததாத்வமித்யநவஸ்தாத் து³ஸ்தரா ஸ்யாத் | கிருச ஸங்காதஸ்ய பாரார்த்யமாத்திரேண
வ்யாப்திர்ந து ஸங்காதபாராரத்த்யேந | ந ச த்³ருஷ்டாந்தத்த்³ருஷ்டத்வாத்ததாத்²
கல்ப்யத இதி வாச்யம் | த்³ருஷ்டாந்தத்த்³ருஷ்டயாவத்த்³தர்மாணம் தா³ர்ஷ்டாந்திகே
ஸாதநாயாநுமாநமிச்ச²தோ த்³ருஷ்டாந்தமஹாநஸாதி³க³தமஹாநஸத்வாதே:³
பர்வதாதா³வபா⁴வாத்ஸர்வாநுமாநோச்சே²த:³ஸ்யாத் | யதா²ஹு: த்ரிகு³ணத்வாத³யோ
ஹி

த⁴ர்மா ஸங்காதத்வேந வ்யாப்தா: தே து அஸ்மிந்பரே வ்யாவர்தமாநாஸ்த்ரேகு³ண்யாதி³
வ்யாவர்தயநதி ப்³ராஹ்மண்யமிவ நிவர்தமாநம் கட²த்வாதி³கம் | அதி⁴ஷ்டா²நாத³பி
புருஷாஸ்தித்வம் ஸித்த³த்யதி த்ரிகு³ணத்தமகாநாம் பு³த்த⁴யாதீ³நாமதி⁴ஷ்ட²யமாநத்வாத்
யதா² ரதா²தி³ர்யந்த்ராதி³பி⁴ரதி⁴ஷ்ட²யதே ததாத்² ஸுக²து:³க²மோஹாத்தமகம்
பு³த்த⁴யாதி³ பரேணாதி⁴ஷ்டா²த்வயம் | போ⁴க்த்ரு³பா⁴வாத³பி புருஷாஸ்தித்வமவஸேயம்
போ⁴க³யே ஹி ஸுக²து:³கே² அநுகூலப்ரதிகூலவேத³நீயே ப்ரத்யாத்மமநுபூ⁴யேதே
தேநாநயோரநுகூலதயா ப்ரதிகூலதயா வா⁵நுப⁴வித்ரா கேநசித்த³ப⁴வித்வயம் |
ந ச பு³த்த⁴யாதி³ரேவ ததே²தி வாச்யம் | தேஷாம் ஸுகாத³யாத்மகத்வேந
ஸ்வேநைவ ஸ்வவேத³நே ஆத்மாஸ்ரய: ஸ்யாத் | கைவல்யார்த²ம் ப்ரவ்ருத்தேரபி
புருஷாஸ்தித்வம் ஸித்த³த⁴ம் து:³க²த்ரயாத்யந்திகநிவ்ருத்திலக்ஷணம் கைவல்யம் ந
தாவத்த³பு³த்த⁴யாதீ³நாம் தே ஹி ஸுக²து:³க²மோஹாத்தமகா: கத²ம் ஸ்வபா⁴வாத்³வியோஜயிதும்
ஸக்யா: தஸ்மாத்தகைவல்யார்த²மாக³மாநாம் மஹாதி⁴யாம் ச ப்ரவ்ருத்தேரஸ்தி
பு³த்த⁴யாத்³வ்யதிரிக்த ஆத்மேதி புருஷாஸ்தித்வம் ஸித்த³த⁴ம் | நநு ப⁴வத்வேவம்
பு³த்த⁴யாத்³யதிரிக்தாத்மஸித்த³ிஸ்ததாத்²பி ஸ கிம் ப்ரதிஸாரீரம் பி⁴ந்ந ஏக ஏவ வேதி
சேத்³பி⁴ந்ந ஏவேதி ப்³ரூம: ஜந்மமரணாதி³வ்யவஸ்தாத்²ந்யதா²நுபபத்த்யா ப³ஹுத்வஸ்யைவ
ஸம்ப⁴வாத் | உக்தம் ச ஸாங்க்யாசார்யை: |

ஜந்மமரணகரணநாம் ப்ரதிநியமாத்³பு³பத்³ப்ரவ்ருத்தே³ஸ்ச |
புருஷப³ஹுத்வம் ஸித்த³த⁴ம் த்ரேகு³ண்யவிபர்யயாச்சைவ ||

ஜாதிலிஷ்டாபி⁴ரபூர்வாபி⁴ர்தே³ஹேந்த்³நியமநோ⁵ஹங்காரபு³த்த³தி⁴வேத³நாபி:⁴
புருஷஸ்யாபி⁴ஸம்ப³ந்தோ ஜந்ம ந து புருஷஸ்ய பரிணமஸ்தஸ்யாபரிணமித்வாத்
தேஷாமேவ ச தே³ஹாதீ³நாமுபாத்தாநாம் பரித்யாகோ³ மரணம் ந த்வாத்மநோ
விநாஸஸ்தஸ்ய கூடஸ்த²ஸ்ய நித்யத்வாத் | பு³த்த⁴யாதீ³நி கரணநி
த்ரயோத்³ஸ தேஷாம் ஜந்மமரணகரணநாம் ப்ரதிநியமோ வ்யவஸ்தாத்² ஸா த்வியம்
ஸர்வஸாரீரேஷவேகஸ்மிந்புருஷே ந ஸம்ப⁴வதி ததாத்² ஸத்யேகஸ்மிந்ஸுகி²நி
ஸர்வே ஸுகி²ந: ஸ்யு: து:³கி²நி வா து:³கி²நோ ப⁴வேயு: ததாத்² ஏகஸ்மிந் ம்நியமாணே

ஸர்வே ம்ரியேரந் ஜாயமாநே ச ஜாயேரந் ஏவமேகஸ்மிந்நந்த⁴பு³திராதேள³ ஸர்வ
ஏவ ததா² ஸ்யு: ந த்வேவமஸ்தி ததா² ஏகஸ்மிந்விசித்தே ஸர்வே விசித்தா:
ஸ்யுரித்யவ்யவஸ்தா² புருஷபே⁴தே³ து ஸம்யகு³பபத்யதே வ்யவஸ்தா² |
நசைகஸ்மிந்நபி புருஷே தே³ஹாந்தரோபாதி⁴வஸாத் உபபத்யத ஏவ வ்யவஸ்தே²தி
வாச்சயம் கரசரணஸ்தநாதி³பே⁴தே³நாபி ஜந்மமரணாதி³வ்யவஸ்தா² ஸ்யாத் |
கு³ணத்ரயவிபர்யயாத்³பி புருஷப³ஹுத்வமவஸேயம் | தத்யதா² கேசித்ஸத்த்வ³ஹூலா:
யதோ²ர்த்³த்⁴வஸ்ரோதஸ: கேசித்³ரஹோப³ஹூலா: யதா² மநுஷ்யா: கேசித்தமோப³ஹூலா:
யதா² திர்யக்³யோநய: |

புருஷஸ்ய ப³ஹுத்வவத³த்ரிகு³ணத்வம் விவேகித்வமவிஷயத்வமஸாதா⁴ரணத்வம்
சேதநத்வமப்ரஸவத⁴ர்மித்வம் ஸாக்ஷித்வாதி³கமபி போ³த்³த்⁴வ்யம் |
ப்ரதா⁴ந்புருஷயோ: ஸம்யோக³க்ரு³தோ⁵யம் ஸர்க:³ ஸ சாபேக்ஷாம் விநா
பி⁴ந்நயோர்ந ஸம்ப⁴வதி அபேக்ஷா ச ஸ்வத³ர்ஸநார்த²ம் புருஷேண ப்ரதா⁴நஸ்ய
ப்ரதா⁴நம் ஹி விஷயாத்மகதயா போ⁴க்³யம் போ⁴க³ஸ்ச போ⁴க்தாரமந்தரேண
ந ப⁴வதீதி போ⁴க்த்ரபேக்ஷா ப்ரதா⁴நஸ்ய புருஷஸ்ய ஸ்வகைவல்யார்த²ம்
ப்ரதா⁴நாபேக்ஷா ப்ரதா⁴நேந ஹி போ⁴க்³யேந ஸம்பி⁴ந்ந: புருஷஸ்தத்³க³தம்
து:³க²த்ரயம் ஸ்வாத்மந்யபி⁴மந்யமாந: கைவல்யம் ப்ரார்த²யதே தத்து
ஸத்த்வபுருஷாந்யதா²க்யாதிகாரணகம் ஸத்த்வபுருஷாந்யதா²க்யாதிஸ்ச ப்ரதா⁴நமந்தரா
ந ப⁴வதீதி புருஷஸ்ய ப்ரதா⁴நாபேக்ஷயா பங்க்³வந்த⁴வது³ப⁴யோ: ஸம்யோக:³
போ⁴கா³யாநாதி³பரம்பராஸம்யுக்தோ⁵பி கைவல்யாய புந: ஸம்யுஜ்யதே ஸ ச
ஸம்யோகோ³

மஹதா³தி³ஸர்க³மந்தரேண போ⁴கா³பவர்க³யோ: ஸமர்தோ² ந ப⁴வதீதி ஸம்யோக³ ஏவ
மஹதா³தி³ஸர்க³ம் கரோதி | உக்தஞ்ச |

ப்ரக்ரு³தேர்மஹாம்ஸ்ததோ⁵ஹங்காரஸ்தஸ்மாத்த³க³ணஸ்ச ஷோட³ஸக: |
தஸ்மாத்த³பி ஷோட³ஸகாத்பஞ்சப⁴ய: பஞ்ச பூ⁴தாநி ||

ஏகாத³ஸேந்த³ரியாணி பஞ்ச தந்மாத்தராணி சேதி ஷோட³ஸஸங்க²யாமிதோ க³ண:
ஷோட³ஸக: | உக்தஞ்ச தத்ர ஸப்த³தந்மாத்தராதா³காஸம் ஸப்த³கு³ணம்,
ஸப்த³தந்மாத்தரஸஹிதாச்ச ஸபர்ஸதந்மாத்தராத³வாயு: ஸப்த³ஸ்பர்ஸகு³ண:,
ஸப்த³ஸ்பர்ஸதந்மாத்தரஸஹிதாத்³ருபதந்மாத்தராத்³ஜ: ஸப்த³ஸ்பர்ஸருபகு³ணம்,
ஸப்த³ஸ்பர்ஸருபதந்மாத்தரஸஹிதாத்³ரஸதந்மாத்தராச்ச²ப்த³ஸ்பர்ஸருபரஸகு³ணம்
ஜலம்,
ஸப்த³ஸ்பர்ஸருபரஸதந்மாத்தராஸஹிதாத்³க³ந்த⁴தந்மாத்தராச்ச²ப்த³ஸ்பர்ஸருபரஸக³ந்த⁴கு³ண

ப்ரு²தி²வீ ஜாயதே |

அத்யவஸாயோ பு³த்தி⁴:⁴ க்ரியாக்ரியாவதோரபே⁴த³விவக்ஷயா வ்யபதே³ஸ: |

த⁴ர்மோ ஜ்ஞாநம் விராக³ ஜஸ்வர்யமிதி ஸாத்த்விகா: பு³த்தி⁴த⁴ர்மா:

ஏதத்³விபீ³தாஸ்த்வத⁴ர்மாத³யஸ்தாமஸா: | பு³த்தி⁴த⁴ர்மாதை³ஸ்வர்யாத³ணிமாதி³ப்ராது³ர்பா⁴
|

தச்ச

அணிமா மஹிமா சைவ க³ரிமா லகி⁴மா ததா² |

ப்ராப்தி: ப்ராகாம்யமீ³ரித்வம் வஸித்வம் சாஷ்டஸித்³த⁴ய: || இதி |

நந்வேகாத³ஸக இந்த³ரியக³ண: பஞ்சதந்மாத்தரகம் சேதி த³விவித⁴:⁴ ப்ரவர்ததே

ஸர்கோ³ஹங்காராத் ததா² சைகஸ்மா³த³ஹங்காராத் காரணத்தக²ம் ப்ரகாஸஜட³த்மகோ

விலக்ஷண: ஸர்க³ இதி யது³க்தம் தந்ந ஸுந்த³ர்ம் ப்ரகாஸலாக⁴வாப்யாமேகாத³ஸக

இந்த³ரியக³ண: ஸாத்த்விகாத³ஹங்காராத்³ப⁴வதி பூ⁴தாதே³ஸ்த்வஹங்காராத்

தாமஸாத்தந்மாத்தரக³ண: | யத³யப்யேகோ³ஹங்காரஸ்ததா²பி கு³ணேத்³ப⁴வாபி⁴ப⁴வாப்யாம்

பி⁴ந்நம் கார்யம் கரோதி | நநு யதி³ ஸத்த்வதமோ⁴ப்யாமேவ ஸர்க:³ க்ரு³த்ம் தர்ஹி

ரஜஸா அகிஞ்சிகரேணேதி சேந்ந தைஜஸாது³ப்யமிதி மூலகர: தைஜஸாது³ப்யம்

க³ணத்³வயம் ப⁴வதி ஸர்க³த்³வயம் ஸத்த்வதமஸோரிதி | யத³யபி ரஜஸோ ந

கார்யாந்தரமஸ்தி ததா²பி ஸத்த்வதமஸீ ஸ்வயமக்ரியே ஸமர்தே² அபி ந கார்யம்

குருதோ ரஜஸா சாலிதே து தத்ப்ரஸாதா³த் ப்ராப்தக்ரியே ஸ்வகார்யோத்பாத³நே

ஸமர்தே²

ப⁴வத இதி ராஜஸாது³ப்யம் | யதா²ஹு: உப⁴யஸ்மிந்நபி கார்யே ஸத்த்வதமஸோ:

க்ரியோத்பாத³நத்³வாரேணஸ்தி ரஜஸ: காரணத்வமிதி ந வ்யர்த²ம் ரஜ இதி |

இந்த³ரியவியசாரஸ்து தத்த்வப்ரதீ³பே க்ரு³த் இதி விஸ்தரப⁴யாந்நேஹ ப்ரதந்யதே |

மஹத்³ஹங்காரமநாம்ஸ்யந்திரிந்த³ரியாணி தாநி ஸ்வலக்ஷணாநி ஸ்வமஸாதா⁴ரணம்

லக்ஷணம் யேஷாம் தாநி ஸ்வலக்ஷணாநி தச்ச மஹதோ³த்யவஸாய:

அஹங்காரஸ்யாபி⁴மாந: ஸங்கல்போ மநஸோ வ்ரு³த்திர்வ்யாபார: | ஏதேஷாம்

வ்ரு³த்தித்³வைவித்யம் ஸாதா⁴ரணத்வாஸாதா⁴ரணத்வாப்யாமாஹ ஸைஷா

ப⁴வத்யஸாமாந்யா

இதி | ஏஷொக்தா³ஸாதா⁴ரணீ வ்ரு³த்தி: ஸாதா⁴ரணீ வ்ரு³த்திஸ்து கரணநாம்

ப்ராணத்³யா

வாயவ: பஞ்ச கரணத்ரயஸ்ய பஞ்ச வாயவோ வ்ரு³த்திர்ஜீவநம் தத்³பா⁴வே பா⁴வாத்

அபா⁴வே சாபா⁴வாத் | தத்ர ப்ராணே நாஸாக்³ரஹ்ரு³ந்நாபி⁴பாதா³ங்கு³ஷ்ட²வ்ரு³த்தி:

அபாந: க்ரு³காடிகாப்ரு³ஷ்ட²பார்ஸ்வபாயுபஸ்த²வ்ரு³த்தி: ஸமாமோ

ஹ்ரு'ந்நாபி'ஸர்வஸந்தி'வ்ரு'த்தி: உதா³நோ ஹ்ரு'த்கண்ட²தாலமூர்த⁴பு'ருமத்⁴யவ்ரு'த்தி:
வ்யாநஸ்த்வக்³வ்ரு'த்திரிதி பஞ்ச வாயவ: |

அவித்³யா பஞ்சவிதா⁴ ததா²ஹி அவித்³யா⁵ஸ்திதாராக³த்³வேஷாபி⁴நிவேஸா
யதா²ஸங்க்யம்

தமோமோஹமஹாமோஹதாமிஸ்ராத⁴தாமிஸ்ரஸம்ஜ்ஞகா சேதி பஞ்சபர்வா |

ப்ரத்யயஸர்³க³தத்³பே⁴தா³ஸ்த்வதிவிஸ்தரப⁴யாத்ஸந்தோ⁵பி ந நித³ர்ய்யந்தே
ப்ரத்யயஸர்கோ³

பு³த்³தி⁴ஸர்க: ³ உக்தஞ்ச ஏஷ ப்ரத்யயஸர்கோ³ விபர்யயாஸக்திதுஷ்டிஸித்³யாக்²ய:
|

ப்ரதீயதே⁵நேநேதி ப்ரத்யயோ பு³த்³தி⁴ஸ்தஸ்ய ஸர்க: ³ ப்ரத்யயஸர்க: ³ |

தை³வஸர்க³ஸ்து மூலகாரேணவ ஸ்பஷ்டோ நிருக்த: | ஸ ச அஷ்டவிகல்போ
தை³வ:

ஸர்க: ³ ப்³ராஹ்மப்ராஜாபத்யைந்த்³ரபைத்ரயகா³ந்த⁴ர்வயாக்ஷராக்ஷஸபைஸாச

இத்யஷ்டவிகல்போ தை³வஸர்க: ³ | திர்யக்³யோநயஸ்ச பஞ்சவிதா⁴

ப⁴வந்தி பஸும்ரு³க³பக்ஷிஸர்ஸு³பஸ்தா²வரா: | மாநுஷஸ்சைகவித: ⁴

ப்³ராஹ்மணத்வாத்³யவந்தரஜாதிபே⁴தா³விவக்ஷயா ஸம்ஸ்தா²நஸ்ய சதுர்ஷ்வப்பயிஸேஷாதி³த்

||

நநு ப்ராதா⁴நிகோ⁵யம் ஸர்க: ³ ப்ரதா⁴நம் ச ஜட³ம் கத²ம் ஸ்வார்த²ம்

பரார்த²ம் வா ப்ரவ்ரு'த்திம் கர்துமர்ஹதி தஸ்மாத்த்கேநசிச்சேதநேந

ப்ரக்ரு'த்த்யதி⁴ஷ்டா²த்ரா ப⁴விதவ்யம் | ந ச க்ஷேத்ரஜ்ஞாஸ்ததா²தேஷாம்

ப்ரக்ரு'திஸ்வருபாநபி⁴ஜ்ஞுவாத் தஸ்மாத்³ஸ்தி ப்ரக்ரு'தேரதி⁴ஷ்டா²தா

கஸ்சித்ஸர்வஜ்ஞ: ஸ ஏவேஸ்வர இதி சேந்ந அசேதநமபி ப்ரயோஜநவஸாத்

ப்ரவர்தமாநம் த்³ரு'ஷ்டம் யதா² வத்ஸவிவ்ரு'த்³யர்²மசேதநமபி க்ஷீரம்

ப்ரவர்ததே ததா² ஜடா³பி ப்ரக்ரு'தி: புருஷவிமோக்ஷயா ப்ரவர்திஷ்யதே |

கிஞ்சாபோ⁴க்துரீஸ்வரஸ்ய ப்ரவ்ரு'த்தௌ ந கருணாம் விநா⁵ந்யத் ப்ரயோஜநம்

பஸ்யாம: | ஸா ச நிருபாதி⁴பரது: ³க²ப்ரஹாணேச்சா² ஸ்ரு'ஷ்டே: பூர்வம்

ப்ராண்யபா⁴வாதே³வ தத்ஸம்³ந்தி⁴து: ³கா²பா⁴வாத் கஸ்ய நிவ்ரு'த்தௌ ப்ரவ்ரு'த்தி:

ஸ்யாத்³ஸ்வரஸ்ய | ந ச ஸர்கா³நந்தரமீஸ்வரப்ரவ்ரு'த்தி: ஸர்க³ஸ்ய ஜாதத்வாதே³வ

நேஸ்வரப்ரயோஜநம் பஸ்யாம: | ந ச து: ³க²நிவ்ரு'த்தி: ப்ரயோஜநம் தத்³ர்த²ம்

தத்ப்ரவ்ரு'த்தௌ ஜக³தி கோ⁵பி து: ³க² ந ஸ்யாத் | உக்தஞ்ச ப்ரேக்ஷாவத:

ப்ரவ்ரு'த்தே: ஸ்வார்த²காருண்யாப்யாம் வ்யாப்தத்வாத் தே ச ஜக³த்ஸர்கா³த்³வ்யாவர்தமானே

ப்ரேக்ஷாவத்ப்ரவ்ரு²த்திபூர்வகத்வமபி நிவர்தயத: ந ஹ்யாப்தஸகலேப்ஸிதஸ்ய
 ப⁴க³வதோ ஜக³த்ஸ்ரு²ஜத: கிமப்பி⁴லஷிதம் ப⁴வதி நாபி காருண்யாத³ஸ்ய ஸர்கே³
 ப்ரவ்ரு²த்தி: ப்ராக்ஸர்கா³ஜ்ஜீவாநாமிந்த³ரியஸரீரவிஷயாநுத்பத்தௌ து:³கா²பா⁴வேந
 கஸ்ய

ப்ரஹாணேச்சா² காருண்யேந ஸ்ரு²ஷ்டி: ஸ்ரு²ஷ்ட்யா ச காருண்யமிதி பரஸ்பராஸ்ய:
 |

அபி ச கருண்யா ப்ரவ்ரு²த்த: ஸுகி²ந ஏவ ஜந்தூந்ஸ்ரு²ஜேத் ந த³ரித்³ராந் |
 ந ச கர்மவெசித்ரயாத் ஜக³த்³வைசித்ரயம் தர்ஹி க்ரு²தமீஸ்வரேண தத ஏவ
 ஜக³த்³வைசித்ரயோபபத்தே: ப்ரவ்ரு²த்திஸ்து பாரார்த²யப்ரயோஜநவஸாத் ஜட³ஸ்யாபி
 த்³ரு²ஸ்யதே வத்ஸவிவ்ரு²த்³தி⁴நிமித்தம் து³க்³த⁴ஸ்யேவ |

நநு ப⁴வது ப்ரக்ரு²தே: ப்ரவர்தக: புருஷார்தோ² நிவர்தகம் ந து கமபி
 பஸ்யாம இதி சேந்ந யதா² நர்தகீ பரிஷத்³ப்யோ ந்ரு²த்யம் த³ர்ஸயித்வா ஸ்வயமேவ
 நிவர்ததே ந து தஸ்யா: ஸ்வநிவ்ரு²த்தௌ நிவர்தகாந்தராபேக்ஷா ததா²
 ஸப்³தா³த்³யாத்மகம்

ஸ்வஸ்வரூபம் புருஷாத்³பே⁴தே³ந ப்ரகாஸ்ய ஸாதி⁴தபுருஷப்ரயோஜநா ஸ்வயமேவ
 நிவர்ததே ப்ரக்ரு²தி: | யதா²ஹு: ஸாங்க்²யாசார்யா: |

ரங்க்³ஸ்ய த³ர்ஸயித்வா நிவர்ததே யதா² நர்தகீ ந்ரு²த்யாத் |
 புருஷஸ்ய ததா²த்மாநம் ப்ரகாஸ்ய விநிவர்ததே ப்ரக்ரு²தி: ||

நநு யதா² த³ர்ஸிதந்ரு²த்யா நர்தகீ த்³ர்ஷ்ட்ரு²கௌதுஹலாத்புந: ப்ரவர்ததே
 ததா² ப்ரக்ரு²திரபி புருஷாயாத்மாநம் த³ர்ஸயித்வா நிவ்ரு²த்தாபி புநஸ்சேத்
 ப்ரவர்ததே ததா³ முக்தாநாமபி புந: ஸம்ஸாரப்ராப்தி: ஸ்யாதி³தி சேந்ந
 யதா² பரபுருஷத்³ர்ஸநாஸஹா ஸு³ர்யத³ர்ஸநவரஜிதாபி குலவதூ:⁴

ப்ரமாதா³த்³விக்³லிதாங்க்³படா சேத³வலோக்யதே பரபுருஷேண ததா³ஸௌ ததா²
 ப்ரவர்ததே³ப்ரமத்தாம் யதே²நாம் புந: புருஷாந்தராநி ந பஸ்யந்தி ததா²
 ப்ரக்ரு²தி: குலவதூ⁴தோ³ஸ்யதி⁴கா த்³ரு²ஷ்டா பி³ம்³ப³கேந புநர்ந த³ர்ஸநமார்³க³மேதி |
 உக்தம் ச |

ப்ரக்ரு²தே: ஸுகுமாரதரம் ந கிஞ்சித்³ஸ்தீதி மே மதிர்⁴வதி |
 யா த்³ரு²ஷ்டாஸமீதி புநர்ந த³ர்ஸநமுபைதி புருஷஸ்யேதி ||

த⁴ர்மோ ஜ்ஞாநம் விராக³ ஐஸ்வர்யமிதி ஸாத்³விகா ப்³த்³தி⁴த⁴ர்மா: |
 அத⁴ர்மாஜ்ஞாநாவைராக்³யாநைஸ்வர்யாபி⁴தா⁴நாஸ்சத்வாரஸ்தாமஸா: |
 அதர் ஜ்ஞாநவரஜிதை: ஸப்தபி:⁴ ப்ரக்ரு²தி³ர்ப்³த்³நாத்யாத்மாநம் விவேகக்²யாத்யா

ப்ரக்ரு¹திபுருஷாந்யதாஜ்ஞாநேந ஸைவ விமோசயதி | உக்தஞ்ச |

ருபை: ஸப்தபி⁴ரேவம்ப³த⁴நாத்யாத்மாநமாத்மநா ப்ரக்ரு¹தி: |

ஸைவ ச புருஷார்த²ம ப்ரதி விமோசயத்யேகரூபேண ||

யதா² வித்³ருமமணிமௌக்திகஸூக்திமகரகச்ச²பநாக³ஸங்க²கபர்த³காதீ³ந்

விஹாய பரமகாருணிகேந லீலாவி³ஹதா⁴ரிண ப⁴க³வதா

ரத்ந்யாந்யேவ ஸமுத்³த⁴ரு¹தாந்யுத்³தே⁴ர்³தே³வஸம்ரு³த³த⁴யர்த²ம் ததா²

ஜல்பதர்காபா⁴ஸாக்²யா⁵ந்யத்ரஸுலப⁴ப்ரமேயவிதண்டா³தீ³ம்ஸ்ச விஹாய

ஸாங்க்²யமாதைகலப்⁴யப்ரமேயரத்நாநி ஸாங்க்²யதந்த்ராத⁴யநபரிஸ்ரமாலஸாநாம்

ஸாங்க்²யதந்த்ரோத்³தே⁴ர்³மயா ஸமுத்³த⁴ரு¹தாநி |

ராமக்ரு¹ஷ்ணகதா² யாவத்³யாவச்சந்த்³ரதி³வாகரௌ |

ஸாங்க்²யதத்த்வப்ரதீ³போ⁵யம் தாவத்³ஸ்து மஹீதலே ||

இதி

ஸ்ரீமத்பரமஹம்ஸபரிவ்ராஜகாசார்யபூஜ்யபாத³ஸ்ரீவைகுண்ட²ஸிஷ்யயதிகவிராஜயதிப்ரகாஸித:

ஸாங்க்²யதத்த்வப்ரதீ³ப: ஸமாப்த: ||

Encoded and proofread by Dhaval Patel drdhaval2785 at gmail.com

sAMkhyatattvapradIpaH

pdf was typeset on March 24, 2024

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

